

Не можливо точно визначити, реальну причину чому депутати й далі голосують за відстрочення дати кінця мораторію. Можливо причиною є матеріальна вигідність та стабільність доходу від існування мораторію (стабільно низька в ринкових умовах орендна плата власникам при фактичній наявності великого ринку землі для дачі її в оренду: велика пропозиція та мінімальна конкуренція дають надприбутки), можливо банальна незацікавленість в цьому питанні, можливо наївна віра в необхідність такого заходу: мовляв, бережемо власність народу від олігархії та іноземних злодіїв. Але це не є темою мого дослідження. Свою увагу я хотів би сконцентрувати на вивченні доцільності існування мораторію та можливих перспектив його відміни та впливу цього на земельні та економічні відносини в Україні.

Доцільність існування мораторію:

У час свого запровадження мораторій стабілізував замороженням дестабілізований земельний ринок та поклав край спекуляції та процесу закупівлі земель за заниженими цінами багатіями, враховуючи гострий економічний стан: масове безгрошів'я населення та велику пропозицію на ринку, оскільки за декілька років свої частки (паї) отримала велика кількість людей, що не хотіла, не мала реальної змоги використовувати цю землю чи просто не бачила для себе користі у подібному її використанні.

Фермери, яких так хотіла виростити держава просто не могли відразу при звичаїтися до подібних умов праці та реалій ринку, не мали коштів для покращення реманенту та впровадження інтенсивного розвитку власного виробництва.

Враховуючи це, ті фермери, що відкривали власну справу просто банкрутували та змушені були продавати на низьких цінах землю більш успішним підприємцям, яких були одиниці. Така олігархізація негативно впливала як на економічно-соціальну ситуацію в країні.

Іноземці, що могли би бути інвесторами, створивши свої господарства та додавши інвестицій в цей сектор економіки не були впевнені в стабільності в державі (у політичному, економічному, соціально-екологічному та технічному векторах) також не поспішали вкладати в сільське господарство кошти.

Проаналізувавши які мінімум лише ці фактори, можна дійти висновку, що в той момент мораторій позитивно вплинув на суспільні відносини щодо землі.

Але чи доцільно й далі продовжувати мораторій? Адже реальні земельні відносини уже не такі як раніше. Для кращого розуміння цього питання та його вирішення необхідно оцінити реальність переваг та недоліків дій цієї заборони:

До очікуваних переваг варто віднести:

- земля у власності громадян, які не можуть її відчужити в нестабільний час;
- землю не скуплюють великі компанії, люди й далі володіють землею;
- землю, як найважливіший ресурс держави не скуповують іноземці;
- земля сільськогосподарського призначення зберігається як ресурс та у захищеному від зміни цільового призначення.

Отже, перелік переваг доволі незначний. Поряд із цим, варто звернути увагу на список недоліків існування:

- у демократичній, правовій державі із ринковою системою реально відсутня можливість на вільне розпорядження своїм майном;
- заморожує економічні відносини у земельно-аграрному та, загалом, земельному секторі економіки:
 - відсутня можливість нагромаджувати земельні ділянки для ведення власної справи;
 - відсутня можливість для продажу землі власником, що не бажає її використовувати;

- породжує необхідність задля ведення бізнесу встановлювати постійно договори оренди для використання землі, а це тривалий та дорогий процес.
- зменшує інвестиційну привабливість сільськогосподарського виробництва.
- встановлює низьку орендну плату власникам земель через великий обсяг пропозиції на ринку оренди землі, що грає на руку лише власникам великих підприємств за суттєво їх збагачує.
- та інші негативні чинники.

Відміна мораторію та механізм правового регулювання цієї зміни

Враховуючи ситуацію, мораторій на продаж землі необхідно відмінити. Але ця відміна не має бути стрімголовною та не врегульованою.

- Реформа має бути методичною та поступовою; спочатку дозволити відчуження від найменш поширеними способами (від відчуження за заповітом до купівлі-продажу);
- можливість зміни цільового призначення відстрочити на кінець.
- Дозволити можливість видання державних іпотек під заставу землі;
- Створити обґрунтовані цінові межі продажу земельних ділянок;
- Інкоодавче тимчасово, до формування стабільного ринку (не більше 3 років)
- обмежити темпи нагромадження майна великим бізнесом
- Тимчасово зменшити рівень податків та зборів у сільськогосподарському секторі;
- Створити державні програми пошуків інвесторів та пошуків партнерів

Використані джерела:

1. Земельний кодекс України : станом на 12.10.2005 р. / Верховна Рада України. – [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/page>

*Менів Олексій Ігорович,
здобувач кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

МАРКУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Пивчення правових питань маркування сільськогосподарської продукції рослинного походження, що вирощена з використанням генетично модифікованих організмів (далі – ГМО), мають важливе значення. Таке маркування дозволяє гарантувати дотримання права споживача на отримання достовірної інформації щодо такої продукції та вироблених з неї продуктів харчування.

Відповідно до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, впровадженні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р., № 1103-V [1], Порядком етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13 травня 2009 р., № 468 [2], встановлено, що з 1 липня 2009 р. етикетування харчових продуктів, які містять ГМО обсягом понад 0,9% або вироблені із сільськогосподарської продукції, вміст таких організмів у якій становить понад 0,9%, повинне проводитися їх виробником (постачальником) із зазначенням

відповідної інформації. Цей рівень вмісту ГМО (0,9%) для обов'язкового маркування харчової продукції відповідає законодавству ЄС.

Особливо актуальною виглядає проблема встановлення так званого порогового значення вмісту ГМО в аспекті вирощування органічної сільськогосподарської продукції. Адже згідно Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 3 вересня 2013 р., № 425-VII [3] використання ГМО у такому виробництві виключається. Звідси можна зробити висновок, що в органічній продукції ГМО загалом не має міститися, тобто його показник має дорівнюватися нулю. Проте у практичній діяльності не виключається перемішування генетично модифікованих та органічних рослин, шляхом перенесення комахами чи вітром пилку під час їх цвітіння. Більше того, Н. А. Берлач загалом пропонує нормативно визначити, в яких випадках допускається використання ГМО в органічній продукції (наприклад, при подальшій переробці такої сільськогосподарської продукції на біопаливо) [4, с. 13].

Окреслені питання знайшли своє нормативне регулювання у країнах-членах ЄС. Так, загальна правова позиція в ЄС зводиться до того, що ГМО не можуть бути використані в органічному сільському господарстві. І хоча, за загальним правилом, використання ГМО заборонено в органічному виробництві, Регламент Ради ЄС № 834/2007/ЄС про органічну продукцію і маркування органічних продуктів передбачає, що продукти залишаються «органічними» незважаючи на випадкову присутність санкціонованих ГМО в концентрації, що не перевищує граничне значення в 0,9% [5, с. 182]. Також це означає, що продукт, який повинен бути маркований відповідно до законодавства у сфері ГМО, не може бути одночасно позначений як органічний [6, с. 121].

Проте такий підхід свого часу заперечували європейські громадські організації. Так, приміром, в Іспанії вказувалося, що треба було не встановлювати кінцеві значення можливого вмісту ГМО в органічній сільськогосподарській продукції (0,9%), а запровадити схеми управління для запобігання перехресній контамінації (змішуванню) сільськогосподарських культур [5, с. 186]. Окремі держави намагалися на рівні національного законодавства знизити названий пороговий показник. Проте намагання досягти рівня випадкової присутності ГМО нижче 0,9% виходить за рамки законних заходів, і це не надає спеціальної квоти для органічного сільського господарства. Метою такого маркування є те, щоб мати мінімально можливу наявність ГМО в органічних продуктах. Існуючі пороги маркування представляють собою своєрідну «стелю», яка пов'язана виключно з випадковою і технічно неминучою наявністю ГМО [6, с. 123].

Вважаємо, що аналогічні до викладених положення слід передбачити й у вітчизняному законодавстві, зокрема у Законі України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» щодо маркування органічної продукції, зокрема, що такі продукти вважаються «органічними» незважаючи на випадкову присутність санкціонованих ГМО (тобто тих, які пройшли державну реєстрацію) в концентрації, що не перевищує граничне значення в 0,9%.

Використані джерела:

1. Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 35. – Ст. 484.
2. Офіційний вісник України. – 2009. – № 37. – Ст. 1240.
3. Відомості Верховної Ради України – 2014. – № 20-21. – Ст. 721.
4. Берлач Н. Напрями вдосконалення правового забезпечення органічного сільського господарства в Україні / Н. Берлач // Підпр-во, господарство і право – 2009. – №12. – С. 12-14.
5. Bodiguel L. Coexistence of Genetically Modified, Conventional and Organic Crops in the European Union: National Implementation / L. Bodiguel, M. Cardwell, A. Garsia, D. Viti // The

Regulation of Genetically Modified Organisms. Comparative Approaches / edit. by Luc Bodiguel and Michael Cardwell. – New York: Oxford university press, 2010. – P. 163-198.

6. Lee M. EU Regulation of GMOs. Law and Decision Making for a New Technology / M. Lee Cheltenham. Edward Elgar Publishing Ltd., 2008. – 158 p.

Міяйло Тетяна Анатоліївна,
студентка 4 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ДОБРОСУСІДСТВА В РЕГУЛЮВАННІ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Наслідком проведення в Україні земельної реформи та приватизації значної частини державного фонду стало розширення обсягу прав суб'єктів правовідносин, виникнення у них певних інтересів у сфері землекористування, які охороняються законом. Земельне законодавство надає власникам та користувачам земельних ділянок свободу вибору способів та видів їх використання в межах цільового призначення. Однак, обраний власником чи користувачем об'єкту ділянки відповідно до чинного законодавства спосіб та вид її використання може погіршити впливати на осіб, які використовують суміжні земельні ділянки. Трапляються випадки, коли сусідні ділянки знають негативного впливу від діяльності (або бездіяльності), яку здійснює власник чи користувач сусідньої ділянки.

Норми добросусідства містив ще візантійський землеробський закон. Так, у ст. 30 передбачалося: «Якщо садове дерево росте між двох садів, і його гілка нахилиться, і від неї буде тінь іншому саду, і шкода буде, то господар дерева повинен підрізати гілку». «Якщо висіє з дерева з чужої ділянки пиліт на землю моєї ділянки і я його візьму, то не винен». Ці положення відносно правил добросусідства передбачалися й Литовськими статутами. Зокрема, регулювалися питання, пов'язані з деревами, що ростуть на межі або біля неї (артикул 14) щодо розташування інших об'єктів (будинку, стіни, рову, склепу, льоху, колодязю, ями, цукру, цукринки, хліву) біля межі (артикули 15,16), щодо огороження ділянок та вирішення питань, пов'язаних із спуском вод (артикул 20) тощо. Земельний кодекс УРСР 1990 року про цивільне добросусідство згадує лише як про обов'язок власників земельних ділянок і землекористувачів.

Сьогодні дане питання регулюється в Земельному кодексі України 2001 року. Згідно з статтею 103 ЗКУ власники та користувачі земельних ділянок, дотримуючись *правил добросусідства*, зобов'язані обирати такі способи використання земельних ділянок відповідно до її цільового призначення, за яких власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок створюється найменше незручностей. Також ЗКУ містить приблизний перелік можливих негативних впливів на сусідні земельні ділянки, до яких належать затінення, задимлення, запахи, шумове забруднення.

Для врегулювання сусідських відносин важливе значення мають загальні положення ст. 13 ЦКУ щодо меж здійснення цивільних прав. Зокрема, «не допускаються дії особи, що розпорядяться з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах» (т. з. «шикана»). Інколи здійснювані власниками та користувачами на належних їм земельних ділянках певні види діяльності, які не суперечать цільовому призначенню цих ділянок, можуть завдавати шкоди земельним ділянкам сусідів. Цей вплив може бути настільки великим, що в результаті можуть виникнути умови, які унеможливають використання таких ділянок за їх цільовим призначенням.